

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 12493/2022
25.07.2024. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Драгане Бољевић, председника већа, Јасмине Симовић и Јелице Бојанић Керкез, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Роберт Лапчевић, адвокат из ..., против тужених ББ, ВВ и ГГ, свих из ..., које заступа Славољуб Петаковић, адвокат из ..., ради деобе заједничке имовине, одлучујући о ревизији тужених изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2727/21 од 18.03.2022. године, на седници одржаној 25.07.2024. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2727/21 од 18.03.2022. године у усвајајућим деловима изреке означеним као 1а), 2а), 3а), 4а), 5а) и 8) и предмет у том делу **ВРАЋА** другостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Основног суда у Трстенику П 400/19 од 05.05.2021. године, одбијен је тужбени захтев за утврђење да је тужиља по основу учешћа у стицању власник $\frac{1}{4}$ непокретности у к.о. ... и то: к.п. .. од 13,70 ари, к.п. .. од 60,51 ари и к.п. .. од 52,96 ари (став први изреке), односно кућног плаца к.п. .. од 16,15 ари и две стамбено-помоћне зграде спратности Пр+Пк са просторијама у сутерену, и то: број 3 - габарита 10,10x12,10m и број 2 - габарита 10,10x20m (став други изреке). Одбијен је и евентуални тужбени захтев тужиље да јој тужени исплате солидарно 7.500 евра у динарској противвредности по најповољнијем курсу на дан исплате са законском затезном каматом од подношења тужбе до исплате (став трећи изреке). Ставом четвртим изреке, одбијен је тужбени захтев за утврђење да је тужиља власник $\frac{1}{4}$ стамбене зграде од тврдог материјала спратности Пр+Пк на к.п. .. к.о. ..., а ставом петим њен евентуални тужбени захтев за солидарну исплату износа од 7.500 евра по најповољнијем курсу на дан исплате са законском затезном каматом од подношења тужбе до исплате. Одбијени су и тужбени захтеви тужиље за солидарну исплату 300.000,00 динара по основу учешћа у уређењу дворишта на катастарској парцели .. к.о. ... са законском затезном каматом од подношења тужбе 17.12.2013. године до исплате (став шести изреке); за утврђење да је тужиља власник $\frac{1}{4}$ покретних ствари наведених у ставу седмом изреке (став седми изреке), евентуални тужбени захтев за солидарну исплату 7.000 евра по најповољнијем курсу на дан исплате са законском затезном каматом од подношења тужбе до исплате (став осми изреке); за утврђење тужилог права својине ствари наведених у деветом ставу изреке и за њихову предају тужиљи (став девети изреке); као и евентуални тужбени захтев за солидарну исплату 3.000 евра у динарској противвредности по најповољнијем курсу на дан исплате са законском затезном каматом од подношења тужбе до исплате (став десети изреке).

Ставом једанаестим изреке обавезана је тужила да накнади туженима трошкове парничног поступка од 177.000,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж 2727/21 од 18.03.2022. године, ставом првим изреке, укинута је означена првостепене пресуда и пресуђено је тако што је утврђено да је по основу учешћа у стицању тужила сувласник 1/6 непокретности у к.о. ... и тужени обавезани да јој те непокретности предају у државину путем физичке или цивилне деобе, и то ставовима изреке означеним као:

- 1а) к.п. .. од 13,70 ари, к.п. .. од 60,51 ари и к.п. .. од 52,96 ари, док је ставом 1б) одбијен захтев преко утврђеног до траженог сусвласничког удела од 1/4;
- 2а) кућног плаца к.п. .. од 16,15 ари и две стамбено-помоћне зграде спратности Пр+Пк, са просторијама у сутерену и то: број 3 - габарита 10,10x12,10m и број 2 - габарита 10,10x20m, све ближе описане у ставу 2а) изреке, док је ставом 2б) тужбени захтев одбијен преко утврђеног до траженог сусвласничког удела од 1/4;
- 3а) зграде на к.п. .. спратности Пр+Пк димензија 7,9x11,8m (3,8x8m) ближе описане у том делу изреке, док је ставом 3б) изреке тужбени захтев одбијен преко тог а до траженог удела од ¼.

Ставом изреке означеним као 4а) обавезани су тужени да исплате тужили солидарно 200.000,00 динара по основу њеног учешћа у уређењу дворишта на к.п. .. к.о. ... (што је шестина процењене вредности изведених радова у динарској противвредности рачунајући да је 10.000 евра једнако 1.200.000,00 динара) са законском затезном каматом од подношења тужбе до исплате, док је ставом 4б) одбијен захтев за исплату износа већег од досуђеног до траженог од 300.000,00 динара. Ставом означеним као 5а) утврђено је да је тужила власник 1/6 покретних ствари (трактора, приколице за трактор, цистерне за воду, атомизера за прскање винограда, електричног млина са каменом за млевање, тракторске фрезе, плугова, дрљаче, пнеуматске сејалице, пресе за балирање, ваге, казана за печење ракије, машине за прање аутомобила, приколице за ауто, три моторне тестере, путничких возила марке BMW M3, LANDROVER, MERCEDES C, као и предмета домаћинства, све ближе описано у том делу изреке и тужени обавезани да јој их предају у суддржавину путем физичке деобе, а ако је она немогућа путем цивилне деобе, док је ставом 5б) у преосталом делу тужбени захтев одбијен. Ставом шестим изреке одбијен је тужбени захтев за утврђење да је тужила власник личних ствари описаних у том ставу изреке и за обавезивање тужених да јој их предају у државину, а ставом седмим изреке и њен евентуални тужбени захтев за обавезивање тужених на солидарну исплату 3.000 евра по најповољнијем курсу у динарској протввредности на дан исплате са законском затезном каматом од подношења тужбе до исплате. Ставом осмим изреке обавезани су тужени да тужили солидарно накнаде трошкове парничног поступка од 379.901,00 динар.

Против наведене правноснажне пресуде донете у другом степену тужени су благовремено изјавили ревизију побијајући је због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у смислу одредаба члана 408. у вези с чланом 403. став 2. тачка 3. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20, 10/23) и утврдио да је ревизија тужених основана.

Према образложењу другостепене пресуде, тужила и тужени ББ су бивши супружници (чији је брак закључен 1990. године, а разведен у Швајцарској 20.09.2007. године), а тужени ВВ и ГГ су бивши свекар и свекрва тужиле, који су живели и радили

у Швајцарској од 1972. године (тужени ВВ), односно од 1979. године (тужена ГГ). Након закључења брака тужени ББ је био на одслужењу војног рока, а тужиља је за то време живела у ... са његовим бабом и дедом ДД и ЂЂ, који су такође били чланови породичне заједнице. По повратку туженог ББ са одслужења војног рока, у Швајцарску су отишли и он и тужиља, где су наставили живот у породичној заједници са свекром и свекрвом тужиље, који су финансирали закупнину, опремање, одржавање стана у коме су сви заједно живели, као и претежан део трошкова исхране. Терке тужиље и туженог ББ рођене су у Швајцарској 1992. и 1995. године. У периоду када су се тужиља и њен супруг доселили у Швајцарску тужени ВВ зарађивао је месечно око 6.700-6.800 франака (5.500 уз 1.200 до 1.300 за прековремени рад), тужена ГГ око 4.300-4.500 франака (3.500 уз додатних 800 до 1.000 за прековремени рад), а тужени ББ око 3.500 франака на пословима аутомеханичара у аутосервису, док тужиља од рођења првог детета није била у радном односу већ је обављала кућевне послове за све чланове породичне заједнице и старала се око деце.

У време када је тужиља закључила брак са туженим ББ тужени су били власници имовине у к.о. На тзв. старом кућном плацу, односно к.п. .. постојала је кућа старије градње са подрумом, приземљем и спратом, као и економска зграда (са шталом, бачваром, малим WC-ом и таваном) и кућа површине око 200 м² са две етаже и поткровљем, с тим што су обе куће биле комплетно сређене како споља тако и изнутра. У периоду између 2002. и 2005. године економска зграда је реновирана, тако што је од ње направљена гостинска соба, ходник, купатило, тоалет, а затим је и спојена је са стамбеним објектом изградњом просторије између те две зграде, и извршено је преуређење дворишта. Током брака тужиље и туженог ББ породичној заједници стечене су и парцеле .., .., .. и .., а стечене су и бројне пољопривредне машине, неколико аутомобила различитих марки и модела, намештај и друге ствари домаћинства. Странке су 3-4 пута годишње долазиле из Швајцарске у ... у којој су све време боравили баба и деда туженог ББ, који су одржавали пољопривредно имање, надгледали рад мајстора, спремали им оброке, набављали сав потребан материјал за извођење радова.

На основу изложеног чињеничног стања, другостепени суд је закључио да је тужиља бригом око деце и одржавањем домаћинства омогућавала туженима да остварују приходе и подмирују потребе њихове породичне заједнице у Швајцарској, али и инвестирају у побољшање услова у породичном домаћинству у ... и у куповину покретних ствари па је, применом члана 195. Породичног закона, закључио да су подједнаки доприноси свих шест заједничара у породичној заједници, те да је тужбени захтев тужиље основан за утврђење права сусвојине од 1/6, а неоснован у преосталом делу до траженог сусвојинског удела од 1/4. Другостепени суд је одбио тужбене захтеве тужиље (и основни и евентуални) у погледу потраживања личних ствари које је она само паушално описала и за које није доказала да постоје ни износ њихове новчане противвредности.

Одлука другостепеног суда у делу којим је тужбени захтев делимично усвојен није правилна. Ревизијом тужених правилно се указује на то да је другостепени суд погрешно применио материјално право због чега је чињенично стање остало непотпуно утврђено.

Ради правилне примене материјалног права у споровима ради деобе заједничке имовине стечене радом у току трајања породичне заједнице (утврђивањем сувласничких удела у тој имовини, у смислу члана 177. Породичног закона) неопходно

је најпре утврдити трајање породичне заједнице, као и то да ли су ствари које су предмет деобе стечене за време трајања те заједнице. Ово стога што заједничку имовину чини само она имовина коју су супружници заједно са члановима породице стекли радом у току трајања заједнице живота у породичној заједници, како је то прописано чланом 195. став 1. Породичног закона. У погледу трајања заједнице живота, кључно је да заједница живота супружника, односно чланова породичне заједнице, отпочиње и окончава се не закључењем односно разводом брака, већ фактичким заснивањем, односно престанком такве заједнице, моментом када се заиста започне и заврши заједнички живот. Осим тога, када је, као у конкретном случају, предмет спора деоба имовине између чланова породичне заједнице, неопходно је рашчланити имовину (уштеђевину, непокретне и покретне ствари) којом је располагала породица, и то како ону у ..., тако и ону у Швајцарској, односно утврдити шта је чинило економску, материјалну базу пре него што је тужила започела заједницу живота са својим супругом и његовим родитељима и дедом и бабом, пошто економска база чини посебну имовину дотадашњих чланова те породице у смислу члана 168. став 1. који се сходно примењује на основу члана 195. став 3. Породичног закона.

Да би се правилно утврдило учешће у стицању имовине, суд је дужан да утврди у ком проценту је посебна имовина странака, као економска база привређивања (земљиште, изграђене некретнине, сточни фонд, средства рада) допринела стицању нове имовине, у ком делу је резултат улагања од продате посебне имовине, односно од коришћења старог грађевинског материјала код подизања нових грађевинских објеката, а посебно који део представља вредност уложеног рада и колико је учешће сваког појединог члана породичне заједнице у тој вредности према пословима које је обављао. У споровима за утврђивање удела у заједничкој имовини мора се поступати по одређеним фазама, да би се правилно утврдио сувласнички удео према доприносу сваког члана породичне заједнице. Материјална база и приходи од ње, утврђују се наспрам околности сваког конкретног случаја тако што се утврди износ уштеђевине, као и врста, количина и вредност непокретне (и покретне) имовине. Ради правилне оцене доприноса материјалне базе треба тачно утврдити њен састав. У односу на земљиште треба утврдити површину, културу, квалитет земљишта, висину катастарских прихода и тржишну вредност земљишта. У погледу изграђених објеката треба утврдити површину објеката, вредност свих изведених радова, вредност објеката пре и после, врсту и количину утрошеног грађевинског материјала, вредност физичких радова, као и тржишну вредност објеката.

Заједничка имовина настаје као резултат заједничког рада и коришћења разних материјалних добара као материјалне основе за стицање. У широј породичној заједници постоји подела рада тако што сваки члан домаћинства ради одређене послове и на тај начин омогућава другим члановима да се посвете неком другом послу. Сви облици рада и сарадње се вреднују и при одлучивању о величини доприноса у стицању одређене ствари није одлучујуће ко је од чланова породичног домаћинства конкретно учествовао у стварању те ствари, а ко је у оквиру породичне заједнице радио на неком другом послу. Фактичко је питање, и од околности сваког конкретног случаја зависи, како ће се вредновати поједини облици рада и сарадње у оквиру шире породичне заједнице.

Удео у заједнички стеченој имовини се израчунава тако што се најпре утврди вредност заједнички стечене имовине, од те вредности се одузме учешће посебне имовине појединих чланова породичне заједнице и учешће материјалне базе и разлика тих вредности је резултат заједничког рада стицалаца. Та вредност се дели на чланове

породичне заједнице сразмерно њиховом доприносу. Члановима породичне заједнице који су учествовали материјалном базом или улагањем посебне имовине се, на процењену вредност радног доприноса, додаје допринос по основу учешћа материјалне базе или посебне имовине, збир тих вредности се ставља у однос са укупном вредношћу заједничких стечене имовине и тако се израчунава сувласнички удео. Члану породице који у стицању учествује само радом удео се утврђује тако што се процењена вредност његовог радног доприноса стави у однос са укупном вредношћу заједнички стечене имовине.

У конкретном случају, по оцени овог суда, другостепени суд није утврдио ни материјалну базу ни радни допринос свих чланова породичног домаћинства, како оних у Швајцарској, тако оних у ..., нарочито ДД и ЋЋ, на шта се основано указује ревизијом тужених. Осим тога, тужила је приликом саслушања 22.09.2017. године изјавила да је њена заједница живота са туженим ББ престала почетком 2002. године (бракоразводна тужба поднета је марта 2002. године, а тужила се из стана иселила октобра 2002. године). За правилну примену материјалног права, а имајући у виду да је предмет тужбеног захтева и утврђење сувласничког удела тужиле на имовини која је постојала и пре него што је она постала члан породичне заједнице, а која је адаптирана у периоду од 2002. до 2005. године, било је потребно разјаснити да ли је та адаптација вршена током или након трајања заједнице живота. Притом треба имати у виду да се и иначе, адаптацијом (како зграде, тако и помоћних објеката који су само припаци главне ствари) може стећи право сувојине само уколико је адаптација извршена уз сагласност (су)власника да се адаптацијом стекне сувласнички удео, а вредност адаптације је једнака или већа од вредности адаптиране непокретности пре адаптације. Коначно, уколико на основу адаптације не може да се оствари сувласнички удео, онда оном који учествује у адаптацији припада само облигационо-правни захтев у висини вредности радова на адаптацији, сразмерно умањен за доприносе свих других лица која су се у томе непосредно ангажовала или су за то употребила средства од своје посебне имовине. Исто тако, за правилност примене права које се односи на исплату новчаног износа по основу учешћа у уређењу дворишта на к.п. .. к.о. ... недостаје разјашњење по ком основу би та исплата требало да се врши, с обзиром да није утврђено да ли је и у ком обиму дошло до повећања вредности главне ствари (објекта) на тој катастарској парцели.

Дакле, да би материјално право било правилно примењено неопходно је најпре утврдити период током кога је трајала фактичка заједница живота тужиле са туженим ББ и његовим родитељима и бабом и дедом, затим шта је чинило економску базу породичне заједнице пре него што је тужила засновала заједницу живота са туженим ББ, а потом и имовину која је стечена током те породичне заједнице, као и ону која је увећана (адаптацијом) и у ком обиму, притом водећи рачуна да помоћни објекти (ни адаптирани ни изграђени) не чине главну ствар и не могу бити засебан предмет права својине у смислу члана 9. Закона о основама својинскоправних односа, већ се ради о припацама који деле правну судбину главне ствари. У зависности од утврђења тих чињеница, другостепени суд ће оценити да ли су све предметне непокретности стечене или је њихова вредност увећана током трајања породичне заједнице и да ли су удели заједничара у заједничким стварима заиста једнаки или су удели неких заједничара већи, евентуално због материјалне базе и посебне имовине коју су унели у заједницу или због евентуално већег доприноса током трајања заједнице. Након тога ће другостепени суд, правилном применом материјалног права, поново одлучити о тужбеном захтеву, имајући у виду и одредбу члана 196. Породичног закона, којом је прописано да се на имовинске односе супружника, ванбрачних партнера, детета и

6

родитеља, те чланова породичне заједнице који нису уређени овим законом примењују одредбе закона којима се уређују својинскоправни односи и закона којима се уређују облигациони односи.

**Председник већа - судија
Драгана Бољевић с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**